

Polismyndighetens riktlinjer om åtgärder vid dödsfall som kan ha orsakats av yttre påverkan m.m.

Polisen

PM 2016:14

Saknr 414

Publicerades den
010516

<i>Avser område/ämne</i> Åtgärder vid dödsfall som kan ha orsakats av yttre påverkan m.m.	<i>Gäller för följande organisatoriska enheter (adressater)</i> Polismyndigheten
<i>Beslutad av/titel</i> Avdelningschefen Lena Klasén, Nationellt forensiskt centrum (NFC)	<i>Föredragande/organisatorisk enhet</i> Kent Rosengren, Nationellt forensiskt centrum
<i>Beslutsdatum</i> 2016-04-01	
<i>Gäller från och med</i> 2016-05-01	<i>Giltighetstid</i>
<i>Ersätter dokument som upphävs</i> Rikspolisstyrelsens allmänna råd om åtgärder vid dödsfall som kan ha orsakats av yttre påverkan m.m. (RPSFS 2000:14, FAP 414-1), som upphävs i särskild ordning.	

1 Inledning

Till Polismyndighetens uppgifter hör att utreda onaturliga och misstänkt onaturliga dödsfall i syfte att bl.a. upptäcka eller utesluta brott. Sådana dödsfall har ofta orsakats av yttre påverkan, exempelvis genom skada eller förgiftning.

2 Författningsbestämmelser

- Bestämmelser om kriterier för bestämmande av människans död finns i lagen (1987:269) om kriterier för bestämmande av människans död.
- Bestämmelser om läkares skyldighet att anmäla dödsfall till Polismyndigheten om dödsbevis och intyg om dödsorsaken m.m. finns i begravningslagen (1990:1144) och begravningsförordningen (1990:1147).
- Bestämmelser om rättsmedicinsk undersökning finns i lagen (1995:832) om obduktion m.m.
- Bestämmelser om förundersökning finns i 23 kap. rättegångsbalken (RB) och i förundersökningskungörelsen (1947:948).
- Bestämmelser om att ta föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott i beslag samt om avspärning av visst område för säkerställande av utredning om brott finns i 27 kap. RB.
- Bestämmelser om beslag finns även i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förfarande med egendom som tagits i beslag, förverkats eller tagits i förvar (FAP 102-2).
- Bestämmelser om möjligheten att besluta om förvaring av ett dödsbos skjutvapen och ammunition finns i 8 kap. 2 § vapenlagen (1996:67).
- Grundläggande bestämmelser om donation av biologiskt material finns i lagen (1995:831) om transplantation m.m., lagen (2008:286) och förordningen (2008:414) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler. Ytterligare bestämmelser om donation finns i Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2012:14) om hantering av mänskliga organ avsedda för transplantation och Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:30) om donation och tillvaratagande av vävnader och celler.

3 Underrättelse till Skatteverket

- 3.1 När en läkare anmält ett dödsfall till Polismyndigheten enligt 4 kap. 4 § begravningslagen (1990:1144) ska Polismyndigheten underrätta Skatteverket om dödsfallet och efter den utredning som kan behövas lämna dödsbeviset till Skatteverket tillsammans med ett tillstånd till gravsättning eller kremering.

Rekommendationer

Om en läkare har anmält ett dödsfall till Polismyndigheten enligt 4 kap. 4 § första stycket begravningslagen (1990:1144) bör Polismyndigheten, innan man avstår från att begära en rättsmedicinsk undersökning, samråda med specialist i rättsmedicin vid Rättsmedicinalverket.

Polismyndighetens underrättelse till Skatteverket bör göras skyndsamt, exempelvis genom en ankomststämplad kopia av dödsbeviset. Det bör genom en påteckning eller på något annat sätt tydligt framgå att det är fråga om en kopia.

4 Polismyndighetens utredning

Rekommendationer

I Polismyndighetens utredning bör ingå att vid behov inhämta uppgifter om den avlidnes levnadsförhållanden, exempelvis missbruk och tidigare hälsotillstånd. Vid behov bör den läkare höras som har fastställt att döden har inträtt. Polismyndigheten bör inhämta en kopia av relevanta delar av den avlidnes patientjournal.

Den avlidnes identitet bör alltid försöka fastställas. Enligt 15 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. får en rättsmedicinsk undersökning göras om det behövs för att fastställa en avlidens identitet.

När Polismyndigheten har ansvar för utredningen av ett dödsfall bör någon av den avlidnes närstående så snart det kan ske underrättas om dödsfallet. Om rättsmedicinsk undersökning har beslutats bör underrättelse lämnas även om detta. Underrättelsen bör i första hand ske genom ett personligt besök. De närstående bör vid detta tillfälle tillfrågas om de önskar kontakt med en stödperson.

Om det finns anledning att anta att ett brott har förövats ska förundersökning inledas enligt 23 kap. 1 § rättegångsbalken (RB). Om det behövs för att säkerställa en utredning om brott kan fyndplatsen avspärras enligt 27 kap. 15 § RB.

Vid en dödsfallsundersökning utan misstanke om brott bör en rättsmedicinsk undersökning anses vara särskilt påkallad i följande fall

- olycka,
- självmord,
- vid framskriden förruttnelse,
- när en missbrukare anträffas död,
- när någon anträffas död och tidigare sjukdomsbild inte kan förklara dödsfallet, dvs. vid plötslig oväntad död hos både spädbarn och vuxna,
- när någon har avlidit i samband med ett myndighetsingripande.

I sådana fall bör övervägas om en platsundersökning bör utföras av en kriminaltekniker. Det bör observeras att det vid en utredning av ett dödsfall utan misstanke om brott, inte finns något uttryckligt författningsstöd för att med tvång genomföra åtgärder som t.ex. platsundersökning, avspärning eller undersökning av egendom.

I fråga om sådana undersökningar som avses i 14 § 2 lagen (1995:832) om obduktion m.m. bör en avvägning göras mellan angelägenhetsgraden av undersökningen och närståendes inställning till denna.

- 4.1 För dokumentation av uppgifter rörande avliden person ska formuläret *DÖDSFALL Uppgifter beträffande avliden person* (PM 414.1) användas. Formuläret ska följa med kroppen till bårhuset.

För dokumentation om dödsfallet och utredningen i ärendet, där det inte finns misstanke om brott, ska formuläret *DÖDSFALL Primärrapport* (PM 414.2) användas.

5 Omhändertagande av kropp och föremål m.m.

Rekommendationer

Är det ingen tvekan om att döden har inträtt, exempelvis vid förruttnelse eller skador som är uppenbart dödliga, får en polisman ombesörja att den döde förs direkt till ett bårhus för läkares fastställande av att döden har inträtt och utfärdande av dödsbevis enligt 4 kap. 2 § begravningslagen (1990:1144). Barn under tio år som avlidit bör dock transporteras till ett sjukhus för att möjliggöra bland annat särskilda provtagningar och andra undersökningar.

En polisman bör kontrollera att den läkare som har fastställt att döden har inträtt har sett till att kroppen är försedd med identitetsband eller motsvarande. Om identiteten inte är fastställd bör en polisman märka kroppen med ett tillfälligt identitetsband med uppgift om datum och plats för anträffandet. Ligger kroppen i en liksäck bör säcken öppnas och kroppen förses med identitetsband. Är det fråga om en utredning om brott bör undersökningsledaren alltid kontaktas innan en sådan åtgärd vidtas. Även

säcken bör identitetsmärkas. Fastställs identiteten under den fortsatta utredningen bör Polismyndigheten se till att kroppen märks med rätt identitet.

- 5.1 Alla omhändertagna föremål, som inte är tagna i beslag, ska dokumenteras på formulär *DÖDSFALL Omhändertaget gods* (PM 414.3).

Rekommendationer

Senast när kroppen förs till ett bårhus bör en polisman avvisitera den avlidne och ta hand om pengar och andra värdeföremål.

Pengar eller andra värdeföremål som anträffas i t.ex. den avlidnes bostad bör normalt sett inte tas omhand. Dock bör det på formulär *DÖDSFALL Primärrapport* (PM 414.2) dokumenteras vilka föremål som anträffats och var de lämnades kvar.

Om det är nödvändigt bör Polismyndigheten, i enlighet med 2 § 4 polislagen (1984:387), också ta hand om exempelvis barn och djur i avvaktan på socialtjänstens respektive länsstyrelsens insatser. Vid behov bör även vapen och ammunition tas omhand av Polismyndigheten enligt 8 kap. 2 § vapenlagen (1996:67).

- 5.2 Om det av utredningsskäl inte är möjligt eller lämpligt att vid avvisitering av den avlidne avlägsna pengar eller andra föremål ska fynden dokumenteras på formulär *DÖDSFALL Primärrapport* (PM 414.2).

6 Begäran om rättsmedicinsk undersökning

- 6.1 Fattar Polismyndigheten beslut om rättsmedicinsk undersökning i enlighet med 18 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. ska begäran om sådan undersökning göras på formulär *Dödsfall Primärrapport* (PM 414.2)

Rekommendationer

Kopior på samtliga handlingar och uppgifter i polisutredningen, som inte uppenbart saknar intresse för den rättsmedicinska undersökningen, bör vidarebefordras till den rättsmedicinska avdelningen. Det kan röra sig t.ex. om journalanteckningar om dödsfallet, anmälan om dödsfallet, utskrifter av vittnesförhör och fotografier. Vid osäkerhet om vilket material som bör vidarebefordras bör kontakt tas med ansvarig läkare vid avdelningen. Polismyndigheten bör också ansvara för att korrekta personuppgifter lämnas och för att den avlidne förs till platsen för undersökningen och åter, exempelvis till den ort där dödsfallet inträffade.

Vid misstanke om brott eller när brott inte kan uteslutas bör kriminaltekniker biträda vid förrättningen. I Polismyndighetens begäran om rättsmedicinsk undersökning bör det anges om en polisman, med stöd av 19 § lagen (1995:832) om obduktion m.m., avser att närvara vid undersökningen.

- 6.2 Rättsmedicinsk undersökning förekommer enligt 12 § lagen (1995:832) om obduktion i två olika former; rättsmedicinsk obduktion och rättsmedicinsk likbesiktning.

Rekommendationer

För att rätt undersökningsform ska kunna väljas bör Polismyndigheten så noggrant som möjligt informera Rättsmedicinalverket om omständigheterna kring dödsfallet. Särskilt viktigt är att informera om att misstanke om brott föreligger eller att sådan misstanke kan uteslutas. Detsamma bör gälla när någon avlidit i samband med ett myndighetsingripande.

Polismyndigheten bör låta Rättsmedicinalverket bedöma vilken undersökningsform och omfattningen av denna som är lämpligast, med hänsyn till uppgifter om omständigheterna kring dödsfallet samt vilket brott som eventuellt föreligger. Efter Rättsmedicinalverkets bedömning ska Polismyndigheten, enligt 18 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. besluta om undersökningsform.

7 Donationsfrämjande åtgärder

- 7.1 Enligt 2 a § lagen (1987:269) om kriterier för bestämmande av människans död får medicinska insatser för att bevara organ eller annat biologiskt material i avvaktan på ett transplantationsingrepp inte pågå längre tid än 24 timmar efter att det har fastställts att döden har inträtt, om det inte finns synnerliga skäl.

Vidare följer av bilaga 3 i Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:30) om donation och tillvaratagande av vävnader och celler att blodprover vad gäller en avliden donator ska ha tagits senast inom 24 timmar efter döden.

Enligt 1 kap. 3 § lagen (1995:832) om obduktion m.m. får ett donationsingrepp inte utföras om det kan äventyra den rättsmedicinska undersökningen.

Rekommendationer

I Polismyndighetens utredning av dödsfall bör det ökade behovet av transplantation av organ och vävnader från avlidna personer beaktas. Vid misstanke om brott kan av utredningsskäl och bevistekniska skäl organdonation inte alltid medges, men undantag kan ibland göras efter kontakt med specialist i rättsmedicin.

Det är också viktigt att aktuella tidsfrister beaktas när Polismyndigheten ombesörjer transporten av en potentiell vävnadsdonator till en rättsmedicinsk avdelning samt beslutar om rättsmedicinsk undersökning.

Tagande av organ för organdonation sker på sjukhus, medan tagande av vävnad kan genomföras vid rättsmedicinsk avdelning.

8 Gravsättning och kremering

Rekommendationer

Polismyndigheten bör så snart som möjligt underrätta den som ska ordna med gravsättningen om när kroppen kan lämnas ut. I fall som sägs i 5 kap. 2 § begravningslagen (1990:1144) bör istället kommunen underrättas.

När kroppen är kremerad utomlands och askan förs in i Sverige behövs normalt inget tillstånd enligt 4 kap. 6 § begravningslagen (1990:1144).